

ISLEX SUOMEKSI: HANKESUUNNITELMA ISLANTILAISSKANDINAAVIS- SUOMALAISEKSI NETTISANAKIRJAKSI

PROJEKTIN KUVAUS

Taustaa

Íslex (www.islex.is) on monikielinen verkkosanakirja, jonka lähdekieli on islanti ja kohdekielinä tällä hetkellä skandinaaviset kielet: tanska, uusnorja, kirjanorja ja ruotsi. Sanakirja on eri Pohjoismaiden yliopistojen ja tutkimuslaitosten välisen yhteistyön tulos. Islantilainen tietokanta ja sanakirjan rakenne on luotu Árni Magnússon -instituutissa Reykjavíkissa (www.arnastofnun.is). Kukin maa on sen jälkeen ollut vastuussa hakusanojen ja sanakirjan esimerkkilauseitten kääntämisestä omalle kielelleen. Sanakirjaprojekti aloitettiin vuonna 2006, ja marraskuussa 2011 oli julkistamistilaisuus.

Vuonna 2011 projektiin tuli mukaan myös Färsaarten yliopisto (Fróðskapasetur Føroya). Suomi on Pohjoismaiden valtiollisista kielistä ainoa, joka ei ole mukana Íslexissä. Julkistamistilaisuudessa moni taho toi esille toiveensa siitä, että suomi sisällytettäisiin sanakirjan kohdekieliin. Íslex-sanakirja voisi näin toimia pohjoismaisena sanakirjana ja kattaisi kaikki Pohjolan suuret kielet. Vaikka onkin olemassa painettu suomalais-islantilais-suomalainen sanakirja vuodelta 2008 (Järvelä 2008), sitä voi lähinnä kuvailla sanalistaksi. Siinä on hyvin rajoitetusti lause-esimerkkejä, eikä siinä ole islannin sanojen taivutus- ja ääntämis- eikä rektiotietoja.

Uusi teknologia, uusia mahdollisuuksia

Tekniikan nykyisen nopean kehittymisen myötä on erityisen tärkeää, että on olemassa digitaalinen pohjoismainen sanakirja, johon kaikilla on pääsy. Íslex on alun perin luotu Internetissä käytettäväksi. Hakuja voi tehdä seitsemällä eri kielellä (islanniksi, tanskaksi, uusnorjaksi, kirjanorjaksi, ruotsiksi, fääriksi), ja kun suomi on lisätty tietysti myös suomeksi. Lisäksi sanakirjassa on linkkejä islannin taivutustiedostoihin, tietoja kohdekielten vastineiden taivutuksesta sekä kuvamateriaalia. Uusia medioita käyttämällä on sanakirjatoimituksessa toivottu, että käyttäjiksi tulisi myös nuoria, jotka ovat kasvaneet Internetin kanssa rinta rinnan ja jotka eivät välttämättä yhtä mieluusti käytä painettuja sanakirjoja kuin vanhempi sukupolvi.

Kohderyhmä

Sanakirja lisää kielellistä ymmärtämistä Pohjoismaitten välillä, ja tulevaisuudessa siitä tulee tärkeä työväline niille, jotka ovat mukana pohjoismaisessa yhteistyössä. Íslexin suomalaista versiota voivat käyttää ne, jotka työskentelevät pohjoismaisilla aloilla tai ovat mukana pohjoismaisessa yhteistyössä. Tällaisia ovat esimerkiksi kääntäjät, toimittajat ja kulttuurialojen työntekijät, mutta myös Islannissa asuvat suomalaiset. Erityisryhmän muodostavat islantia tai muita pohjoismaisia kieliä opiskelevat yliopisto-opiskelijat Suomessa ja suomea Islannin yliopistossa opiskelevat opiskelijat. On myös suuri joukko kielestä kiinnostuneita ihmisiä, jotka opiskelevat islantia alkeis- tai jatkokursseilla eri yhdistyksissä ja oppilaitoksissa kuten esimerkiksi Pohjoismaisessa kulttuuripisteessä ja Pohjola-Nordenissa. Koska sanakirja on verkossa, sitä voi käyttää matkapuhelinten, tablettitietokoneitten ja muitten elektronisten laitteitten avulla. Sanakirjaa voivat käyttää myös esimerkiksi matkailijat, vaihto-opiskelijat, koululaiset tai muut, jotka pikaisesti haluavat tarkistaa sanan tai sanonnan merkityksen. Lisäksi sanakirja muodostaa yhteispohjoismaisen tietokannan, jota voi tulevaisuudessa käyttää esimerkiksi kieliteknologian, sanaston tai käännösten tutkimuksessa.

Tavoite

Suomen Islex-projektin tavoite on saada suomi mukaan kohdekieleksi. Verkkosanakirja perustuu islantilaiseen tietokantaan, josta on käännökset tanskaan, kirjanorjaan, uusnorjaan, ruotsiin ja pian myös fääriin. Näin ollen suomalaiset sanakirjan käyttäjät saavat kaupan päälle myös muut pohjoismaiset kielet, esimerkiksi sanakirjat fääri–suomi ja tanska–suomi. Suomalaisen työryhmän tehtävänä on kääntää kaikki islannin hakusanat ja lause-esimerkit suomeksi. Tarkoituksena on, että korkealaatuinen islantilais-skandinaavis-suomalainen sanakirja olisi verkossa vuonna 2016 ja se olisi kaikkien käytettävissä. Helsingin yliopiston suomen kielen, suomalais-ugrilaisten ja pohjoismaisten kielten ja kirjallisuuksien laitos päivittäisi sitä jatkuvasti.

Projektin rakenne

Tietokannan kääntäminen islannista muille skandinaavisille kielille on vienyt kuusi henkilötyövuotta kieltä kohden. Suomennustyötä varten on tarkoitus palkata kahdesta kolmeen henkilöä, jotka tekisivät työn kolmessa vuodessa (yht. 6 htv). Työtä voidaan tehdä etäyhteyden kautta Reykjavikin Árni Magnússon -instituutin palvelimella sijaitsevan tietokone-ohjelman avulla. Kääntäjät sijoitetaan Helsingin yliopiston tiloihin ja yliopiston työntekijöiksi.

Suomi on rakenteeltaan niin erilainen kieli kuin skandinaaviset kielet, että erilaisiin vertaileviin analyysiin ja tarkistuksiin on varattava resursseja. Lisäksi on syytä suorittaa suomen kielen tarkistus. Yhteensä näihin tehtäviin varataan yhden henkilötyövuoden verran, käytännössä kaksi tai kolme henkilöä osa-aikaisesti. Asiantuntemusta tähän tarjoaa Helsingin

yliopiston suomen kielen, suomalais-ugrilaisten ja pohjoismaisten kielten ja kirjallisuuksien laitos, jolla on korkeatasoista pätevyyttä niin suomen kuin islanninkin kielestä.

Leksikografista asiantuntemusta tarjoaa FT Nina Martola (Kotimaisten kielten keskus), jolla on pitkä kokemus kaksikielisestä sanakirjayöstä.

Työ alkaa matkalla Reykjavikiin, jossa kääntäjät ja projektin johtajat keskustelevat projektista islannin tietokannasta vastaavien toimittajien kanssa ja perehtyvät itse työskentelyprosessiin.

Johto ja seuranta

Projektin rahoitusta hallinnoi Helsingin yliopiston suomen kielen, suomalais-ugrilaisten ja pohjoismaisten kielten ja kirjallisuuksien laitos. Projektin johtajana toimii filosofian tohtori Helga Hilmisdóttir, islannin yliopistonlehtori Helsingin yliopiston suomen kielen, suomalais-ugrilaisten ja pohjoismaisten kielten ja kirjallisuuksien laitoksella. Yhteisvastuullisena johtajana on Áslaug Hersteinsdóttir-Hölttä, Pohjoismaisen kulttuuripisteen projektinjohtaja. Projektin vastuuhenkilöt raportoivat johtoryhmälle ja luovuttavat kirjallisen väliraportin vuosittain kokouksessa tammikuussa.

Johtoryhmä

FT Jyrki Kalliokoski, professori, Suomen kielen, suomalais-ugrilaisten ja pohjoismaisten kielten ja kirjallisuuksien laitos, Helsingin yliopisto

FT Lea Laitinen, professori emerita, Suomen kielen, suomalais-ugrilaisten ja pohjoismaisten kielten ja kirjallisuuksien laitos, Helsingin yliopisto

FT Hanna Lehti-Eklund, professori, Suomen kielen, suomalais-ugrilaisten ja pohjoismaisten kielten ja kirjallisuuksien laitos, Helsingin yliopisto

FT Nina Martola, Ruotsin kielen osaston johtaja, Kotimaisten kielten keskus

FT Tiina Onikki-Rantajääskö, professori, Suomen kielen, suomalais-ugrilaisten ja pohjoismaisten kielten ja kirjallisuuksien laitos, Helsingin yliopisto

FT Jan-Ola Östman, professori, Suomen kielen, suomalais-ugrilaisten ja pohjoismaisten kielten ja kirjallisuuksien laitos, Helsingin yliopisto

Aikataulu

- 11/2012 Kääntäjien ja projektinjohtajien koulutus Reykjavikissa.
- 1/2013 Käännöstyön aloitus. Tarkistukset tapahtuvat samanaikaisesti. Kontrastiivisen vertailun tekevät Áslaug Hersteinsdóttir-Hölttä, joka palkataan projektiin, sekä Helga Hilmisdóttir, joka tekee työtä yliopistonlehtoraattissaan Helsingin yliopistossa. Suomen kielen tarkistus suoritetaan myös laitoksessa virkatyönä.
- 2/2013 Tapaaminen muitten ISLEX-toimitusten kanssa Reykjavikissa. Árni Magnússon -instituutti järjestää kokouksen, johon osallistuu edustajia Tanskan, Norjan, Ruotsin, Färsaarten ja Suomen työryhmistä ja jossa käsitellään mm. sanakirjatyön seurantaa. Kuluista huolehti Árni Magnússon -instituutti.
- 12/2013 Ensimmäisen vuoden loppuun mennessä käännetään ja tarkistetaan noin 13 000 sana-artikkelia ja aikaa käytetään kahden henkilötyövuoden verran käännöstyöhön ja noin 4 kuukautta tarkistuksiin. Ensimmäinen vuosi on opetteluvuosi.
- 1/2014 Johtoryhmän kokous. Väliraportti luovutetaan.
- 12/2014 Toisen vuoden aikana käännetään ja tarkistetaan noin 20 000 sana-artikkelia eli kahden henkilötyövuoden verran. Tarkistuksiin käytetään 4 kuukauden työn.
- 1/2015 Johtoryhmän kokous. Väliraportti luovutetaan.
- 12/2015 Kolmannen vuoden aikana käännetään viimeiset 17 000 sana-artikkelia. Käännöstyö saatetaan loppuun. Tarkistuksiin lasketaan noin 4 kuukauden työ.
- 1/2016 Johtoryhmän kokous. Viimeistely.
- 2/2016 Sanakirja julkistetaan virallisesti 28.2. Johtoryhmälle luovutetaan loppuraportti.

Budjetti

Ks. Liitte 2

Rahoitussuunnitelma

Ks. Liitte 3